

Bída shora, šance zdola

- editor007 | 23. března 2024

ČESKO: Hlavní příčina hospodářského poklesu, drahá elektřina, se pomalu dostává pod kontrolu podniků a domácností. Lex OZE 3, který to urychlí, už jde do sněmovny.

Máme to potvrzené, český HDP roku 2023 poklesl o 0,4 procenta a prodlužuje tak období, kdy je nižší než před covidovou pandemií.

Covid nás blokoval lockdowny a rozpadem globálních obchodních řetězců, ale pak spustila válka na Ukrajině a začala evropská palba do vlastního kolene v podobě sankcí proti Rusku. Rusko si sankcemi pomohlo, zbavilo se konkurence, kterou by jinak muselo strpět v rámci pravidel volného trhu. Takže sankcemi trpí hlavně sama EU, a my nejvíc. Naprosto nejvíc. Ostatní už se trochu vzpamatovali, ale my jsme ten poslední, kdo je ještě pod čarou ponoru.

Proč je na tom Česko nejhůř, to není žádná záhada. Vládne nám parta amatérů, až na hrstičku výjimek, která se mezi nimi bojí. Nejvíc nás dusila drahá energie, kdy české pojetí rozvíjení krize nabalilo na evropské sankce taky vlastní šílenou politiku. Těžko pochopit, proč se Česko jako jeden z nejvýznamnějších energetických exportérů chovalo jako nejpodřadnější žebrák, který bere zavděk, co mu kdo pohodí.

Nakonec se to podařilo trochu překlomit, takže stát přinutil ČEZ, aby odevzdal veškeré čisté zisky formou dividend, a to mu ještě vykousl porci daní z mimořádných zisků. Státní rozpočet si pomohl skoro o 90 miliard korun, což by bylo bezva, kdyby to nebyly moje peníze. Někdo totiž musel nejprve ty zisky z vysokých cen energií zaplatit.

A tak astronomické účty za elektřinu napřed vysávaly poslední rezervy z domácností a hned za dveřmi domova srážely na kolena průmysl. Ani tohle loupežnictví však vládě nestačilo, aby udržela státní rozpočet pod kontrolou, a tak i při mimořádných inflačních příjmech nasekala dluhy za čtvrt bilionu korun. Občan zchudnul, republika se rekordně zadlužuje a ekonomika je v poklesu. Dejme této vládě ještě dva roky, a nevyhrabe se z toho ani příští generace.

Vždycky když jsou v energetice nějaké moc složité šachy, jde o to, aby se stavěly jaderné elektrárny. Bez vysokých cen elektřiny se jádro stavět nedá. Jenže s vysokými cenami elektřiny zase nejde provozovat konkurenceschopný průmysl. Zřejmě je extrémně výhodné být u stavby jádra, když všechny další ohledy a rizika jdou stranou.

Největší hrozbou pro jádro jsou obnovitelné zdroje. Znamenají zmenšování energetického trhu. V loňském roce dosáhla čistá (netto) spotřeba elektřiny celkové hodnoty 57,8 TWh, což je nejméně za 14 let, informoval Energetický regulační úřad. Domácí spotřeba klesla meziročně o více než 4 procenta, ale výroba dokonce o deset procent, protože ubývá i exportních příležitostí.

Když jsem pátral po příčinách, nebyl to pochopitelně jen rozvoj vlastní produkce z fotovoltaiky na střeše, co takhle skokově omezovalo trh. Ostatně, ten teprve přijde, nový solární boom právě začíná. Bude mít podstatně větší grády než ten minulý, který byl povzbuzován (politická „malá domů“) nejvyššími výkupními cenami elektřiny z obnovitelných zdrojů na světě.

Nad statistikami o spotřebě elektřiny se přitom rozhořel spor, protože fotovoltaika do špičkového výkonu 50 kW už nepotřebuje povolení, a tak se nikde nevykazuje. MPO ji může mít ve svých odhadech, ale ani regulátora ERÚ, ani operátora OTE se samovýroba pro vlastní spotřebu netýká.

Z odhadů tedy víme, že na konci loňského roku dosáhla celková kapacita fotovoltaiky zhruba dvojnásobku toho, co měla ještě před třemi lety a blíží se 4 gigawatthodinám špičkového výkonu. A to jsme ještě neměli sdílení, akumulaci, komunity, agrovoltaiku, agregaci flexibility nebo využití elektrických aut pro akumulaci, zkrátka to, co udělá z českých střech a mezi něco podobného, co udělala z Kuwaitu ropa.

Málo víme také o úsporách, na které pochopitelně došlo, když se lidé se polekali vysokých cen elektřiny. Je to sice systém „nechci slevu zadarmo“, jen za diody místo žárovek jsem dal snad dva tisíce korun, ale byla to dobrá investice. Plné světlo, které dříve zhlitlo kilowattu za hodinu, si teď nevezme víc než jedna slabší žárovka ze starých časů. Vysavač míval spotřebu půldruhé kilowatty, teď je tak poloviční. Úsporná indukční plotna vaří každý den, a za zlomek toho, co potřebovaly žhavé spirály v její předchůdkyni.

Podobné věci se odehrávají i v průmyslu, kam míří úspornější technologie i postupy podpořené robotizací, digitalizací a umělou inteligencí. Rozšiřují se inteligentní měřidla postupující v krátkých časových krocích a umožňující hledat úspory i v proměnlivých cenách elektřiny během dne.

Na druhou stranu, elektrických aut, které potkáváme na silnici, je zatím tak málo, že na ně upozorňujeme manželku. Tohle si o svoji porci elektřiny teprve řekne. Ale potvrzuje se trend, že o elektromobilitu mají větší zájem ti, kdo mají zároveň možnost jezdit takříkajíc zadarmo, protože mají střechu s fotovoltaikou doma nebo na parkovišti v práci.

Sdílení už máme, od začátku roku platí Lex OZE 2, jak se říká jedné z postupných novel energetického zákona, a z republiky už valí zprávy o konkrétních přípravách na komunitní energetiku. Plošně působí místní akční skupiny MAS, které zakládají svůj ENERKOM, zahrnující nejen instalaci sdílených obnovitelných zdrojů, nyní rozšiřitelných o větrníky nebo dostupnou biomasovou mikroelektrárnu, ale také energetický audit, rekonstrukce domů, energetický management.

Vytvářejí dlouhodobé vize, poskytují poradenství a chystají se nad další etapu, která už je tady. To je ta, kterou uvolní Lex OZE 3, jehož vládní návrh už jde do sněmovny.

Klíčová je tam akumulace, možnost budovat velké akumulátorové stanice i jinde než v sousedství točivých zařízení čili velkých elektrárenských generátorů. Tyto akumulátory ořezávají hroty přirozeně nestálé výroby z OZE a mohou pomáhat stabilizovat síť, která zatím byla závislá jen na záložních zdrojích a přečerpávacích elektrárnách. Zálohy (a *base load*) přijdou o část obchodních příležitostí, které se přesunou k novým velkým podnikatelským projektům v akumulaci.

A nejen tam. Začne se obchodovat se službami flexibility, nabízené agregátory. To jsou specialisté, kteří mají smlouvy s komunitami, schopnými vypomoci s výrobou nebo spotřebou. Nebo třeba s chladírnou, která může na pár hodin vypnout, když je draho, a zase zapnout, když je levně. Nebo když je dokonce záporo, loni se to stalo už více než stokrát, kdy vás odmění za odebrání nadprodukce.

Mezitím přitvrzují stavební předpisy, od roku 2030 už se má stavět prakticky jen pasivně, s minimální energetickou spotřebou pro vytápění.

Spotřeba energie tak jasně klesá a bude klesat. A elektřina?

Nezávidím tvůrcům státní energetické koncepce, která se má v krátkém čase aktualizovat. Naše dosavadní představy o energetickém trhu byly kruté zastaralé. Ukázala to loňská dražba, která je ze stejného hnízda, jako prošlé představy o budoucnosti.

Jedna moudrost říká, že proti větru se čurat nedá, ledaže bychom oželeli suchou nohavici. Možná, že nová koncepce pojede ještě postaru a rozum dostane až ta příští. Ještě nějaký čas nám bude nabízena antikoncepce. To je takové to, co je schopné zamáznout život.

AUTOR: Zbyněk Fiala

[ZDROJ](#)